

R i k s l ø n n s n e m n d a s kjennelse
i sak nr. 24/64:

Landsorganisasjonen i Norge og
Norsk Skog- og Landarbeiderforbund på den ene side
og

Sammenslutningen av Landbrukets Arbeidsgiverforening og
Jordbrukets Arbeidsgiverforening
på den andre siden,
i samband med tariffrevisjonen i 1964.

Nemndas sammensetning:

Sorenskriver Kai Knudsen, formann
Arbeidsdirektør Reidar Danielsen.
Direktør i Næringsøkonomisk Forskningsinstitutt, Morten Tuveng.
Direktør i NAF, Trygve Kleppe.
Nestformann i LO, P. Mentsen.
Forbundsformann Klaus Kjelsrud.
Gårdbruker Ragnar Dobloug.

De to siste er utpekt av partene i tvisten. Kjelsrud
avgir stemme på arbeidstakersiden og Dobloug på arbeidsgiversiden.

Partene møtte for lønnsnemnda, gjorde rede for saken
og nedla påstand i møte den 24. september.

År 1964 den 2. oktober avsa Lønnsnemnda

K j e n n e l s e :

Den siste tariffavtale for jordbruket var opprinnelig
gjort gjeldende fra 15. januar 1962 til 15. januar 1964. Etter
forhandlinger i november 1963 ble partene enige om å prolongere
tariffavtalen til 1. juli 1964 med tilføyelse av en indeks-
reguleringsbestemmelse. Denne førte til at det fra 15. april
1964 ble gitt et lønnstillegg, som for voksne arbeidere var
20 øre pr. time og for unge arbeidere halvparten herav. Dette
indeksreguleringstillegg skal etter avtalen gis som forskudd
på eventuelt lønnstillegg som følger med den nye overenskomst,
gjeldende fra 1. juli 1964.

Overenskomsten ble sagt opp av forbundet, som la fram forslag til ny. Da forhandlingene mellom partene ikke førte til enighet, sa forbundet opp plassene til fratreden 5. sept. 1964. Riksmeglingsmannen forsøkte megling 28. august, uten at han fant grunnlag for å fremsette forslag. Ved kongelig resolusjon av 4. september ble det bestemt at tvisten skal behandles av Rikslønnsnemnda, med hjemmel i lov av 24. april 1964 om lønnsnemndbehandling av arbeidstvister i samband med tariffrevisjonen i 1964.

Overenskomsten omfatter ca. 3. 000 arbeidere fordelt på ca. 1.000 gårdsbruk. 60 av disse bruk ligger i Trøndelag, og de øvrige på flatbygdene på østlandet.

Jordbrukets Arbeidsgiverforenings medlemmer sysselsetter ca. 1/4 av den leiøde arbeidskraft i jordbruket. Ca. 300 gårdbrukere som står utenfor foreningen har overfor Norsk Skog- og Landarbeiderforbund tiltrådt overenskomsten som bindende for seg.

De lønnsatser som gjaldt inntil 15. april 1964 var for mannlige arbeidere over 21 år med 4 års praksis kr. 5,50 pr. time og for kvinnelige arbeidere over 20 år med 4 års praksis kr. 4,45 pr. time. Dette er bruttolønn, og arbeiderne betaler for de naturalier de får på gården i form av bolig, kost og gårdsprodukter. Kosten betales med kr. 6,- pr. dag, eget værelse med kr. 50,- og værelse for to med kr. 35,- pr. måned. Arbeidere med egen husholdning får kjøpe gårdens produkter etter deres salgspris. For røktere og kvinnelig innehjelp er bruttolønnen fastsatt som månedslønn.

Den tariffestede arbeidstid er for alminnelige jordbruksarbeidere gjennomsnittlig for året 45 timer pr. uke, for røktere og kvinnelig innehjelp 48 timer. Røkterne har gjennomsnittlig én ukentlig fridag, hvorav hver fjerde skal være helligdag.

Norsk Skog- og Landarbeiderforbund har nedlagt denne

p å s t a n d:

§ 1 - Arbeidstid: Arbeidstiden for røktere og mellompiker, tjenestepiker og kokker settes til 45 timer pr. uke i gjennomsnitt i året.

- § 2 - Lønninger: Alle lønnsseter for voksne mannlige og kvinnelige arbeidere forhøyes med 75 øre pr. time. Lønnsseten for yngre arbeidere forhøyes tilsvarende.
- § 7 - Overtidsarbeid: Bestemmelsene endres slik at det gis 35 % tillegg for de to første timer, 50 % for overskytende og 100 % for arbeid på lørdag ettermiddag og helligdager.
- § 8 - Akkordarbeid: Akkordsatsene forhøyes med 10 %.
- § 10 - Fridager: Bestemmelsen om fritid for røktene og andre arbeidere med regelmessig søndagstjeneste endres slik at disse oppnår minst 26 helligdager fri pr. år.
- § 19 - Særoverenskomster. Det kreves tilsvarende endringer som overenskomsten forøvrig.
- § 20 - Overenskomstens varighet: Den nye overenskomst gjøres gjeldende fra 1. juli 1964 og til 1. juli 1966 med oppsigelsesbestemmelser som tidligere samt indeksbestemmelser som i Rikslønnsnemndas kjennelse av 11. mai 1964.

Som begrunnelse for lønnskravene har forbundet i det vesentlige fremholdt:

Landarbeiderne har alltid vært blant de lavest lønnede i samfunnet, og forbundets bestrebelser har derfor gått ut på å jevne ut kløften mellom landarbeiderne og de øvrige lønns- tagergrupper. I de senere år er landarbeidernes lønninger også blitt løftet noe i forhold til de øvrige, men det er langt igjen til en lønsmessig likestilling med arbeiderne i industri, håndverk etc. For tiden holder kløften igjen på å utvides.

Det er særlig pekt på lønnsutviklingen i skogbruket, som ligger jordbruket nær og delvis er knyttet sammen hva beskjeftigelsen angår. En oppgave over tariffmessig timelønn for voksne mannlige arbeidere i jordbruket og skogbruket, viser at det var omtrent samme lønnsset i 1961 og fra 15. april 1964.

Skogtariffens timesats er med virkning fra 1. september 1964 forhøyet med 60 øre pr. time til kr. 6,30, hvortil kommer 3% tillegg som godtgjørelse for bevegelige helligdager og 1. og 17. mai. Det lønnstillegg som er krevet i jordbruket vil ikke fullt ut gjenopprette det tidligere forhold til skogbrukstariffens timesats.

Forbundet har fremholdt at en medvirkende årsak til at landarbeidernes lønninger er blitt hengende etter, er at godtgjørelsen for bevegelige helligdager er inkludert i selve timelønnssatsen. Dette ble gjort fra 1958, da godtgjørelsen var 10 øre pr. time, fordi det var vanskelig å få bestemmelsen håndhevet. Godtgjørelsen for de bevegelige helligdager skulle etter avtalen samles opp og utbetales to ganger i året i forbindelse med jul og påske. De arbeidere som sluttet 14. april eller 14. oktober, hadde ofte vanskelig for å få helligdagsgodtgjørelsen etterpå. Godtgjørelsen er etter hvert steget, og etter forbundets mening ligger lønnen i dag 18 øre pr. time lavere enn den ville ha gjort om bestemmelsen for bevegelige helligdager var blitt opprettholdt slik den opprinnelig var tariffestet.

Det er videre fremholdt, at sesongarbeidere tidligere hadde et tillegg på kr. 3,11 pr. dag. Denne sats ble sløffet ved tariffrevisjonen 1961, da timelønnen for de fast ansatte arbeidere ble hevet med 50 øre til 4,50 pr. time.

Denne gjaldt senere også for sesongarbeidere som altså fikk et beskjedent tillegg i 1961. Forbundet ber overveiet om det ikke bør gjeninnføres et tillegg for sesongarbeidere, bl.a. fordi gårdsarbeidet blir mer og mer sesongbetont etter som mekaniseringen skrider fram.

Forbundet har endelig gjort gjeldende at den beregnede lønnsevne i jordbruket og årets prisoppgjør mellom Staten og jordbruksorganisasjonene, gir grunnlag for de lønnstillegg som er krevet.

Ifølge opplysninger fra Landbruksøkonomisk institutt, var den beregnede lønnsevne på flatbygdene, d.v.s. på Østlandet og i Trøndelag, i 1963 som følger:

200 til 300 mål	kr. 5,59 pr. time
300 " 500 mål	" 6,24 " "
Over 500 mål	" 6,75 " "

For alle bruk på flatbygdene uansett størrelse kr. 5,12 pr. time. Hva beregnet lønnsevne vil bli i 1964 og 1965 er vanskelig å forutsi, men under forutsetning av normale avlinger er det grunn til å regne med atskillig stigning.

Voldgiftsavgjørelsen i tvisten mellom Staten og jordbruksorganisasjonene ga jordbruket et beregnet tillegg i den totale arbeidsinntekt i perioden 1. juli 1964 til utgangen av juni 1966 på ialt 300 mill. kroner, fordelt med 125 mill. første året og 175 mill. andre året.

I totalbudsjettet for jordbruket er den totale arbeidsinntekt i jordbruket anslått til 1.236 mill.kroner. Hvis beregningene holder, gir dette jordbruket en prosentvis forhøyelse av den totale arbeidsinntekt på ca. 12,3 % i gjennomsnitt for hele perioden. At dette uansett fordeling av millionene jordbrukerne imellom, under forutsetning av normale avlingsår, vil gi seg utslag i øket lønnsevne er hevet over tvil. Gårdsarbeidernes inntekt er som kjent medregnet i totalbudsjettet og totalregnskapet for jordbruket.

Lønnskrevet fra disse representerer for voksne arbeidere ca. 11,2 % tillegg. Dva. ca. 1 % mindre enn hva gårdbrukerne får. Hertil kommer at unge arbeidere får halvparten av de tillegg som de voksne får. Hva prosenttillegget blir når det er korrigeret for dette er det ikke mulig å si.

En gjør imidlertid neppe noen urett om en anslår forbundets samlede krav til ca. 10 % tillegg i gjennomsnitt for toårsperioden.

I betraktning av at gårdsarbeiderne uten overdrivelse må kunne sies å være den dårligst stillede gruppe innenfor jordbruket økonomisk sett, må en fordeling av tillegget til den totale arbeidsinntekt i jordbruket i samsvar med forbundets forslag være svært rimelig sett fra de selvstendige jordbrukeres side og tilsvarende utilfredsstillende sett fra gårdsarbeidernes side.

Når det gjelder de øvrige punkter i påstanden, har forbundet fremholdt at kravet om 45 timers uke for røktere og tjenestepiker har vært fremme ved hver tariffrevisjon siden 45-timers uken ble gjennomført i arbeidslivet ellers. Det er ingen grunn til å tro at det vil avstedkomme særlige vansker om arbeidstiden nå blir forkortet i fjøsarbeid og innarbeid forøvrig. Forbundet er innforstått med at en må ha bestemmelser om at arbeidstiden i inneføringstiden kan være lengre enn 45 timer pr. uke mot at den blir kortet ned i beitetiden, slik at gjennomsnittet blir 45 timer for året. For tjenestepikenes vedkommende kan det bli spørsmål om noe lengre arbeidstid i sommerhalvåret mot en tilsvarende forkortelse om vinteren.

Jordbrukets Arbeidsgiverforening har fremholdt at den under forhandlingene og meglingen har vært villig til å akseptere de lønnsforhøyelser som følger av Rikslønnsnemndas kjennelse av 11. mai i år, og innregulere lavtlønnstillegget i overenskomstens satser. Dette vil innebære en lønnsforhøyelse på ca. 6.4 % det første året og ytterligere ca. 3.4 % det annet.

Dette standpunkt har J.A. tatt som en konsekvens av den samordning av lønns- og prisoppgjørene som har funnet sted i år. Allerede høsten 1963 var det etter de drøftelser som fant sted mellom representanter fra Regjeringen og arbeidslivets og jordbrukets hovedorganisasjoner på det rene at man gikk mot en samordning av lønns- og inntektsoppgjørene i 1964.

Dette var bakgrunnen for at partene ble enige om å prolongere overenskomsten til 1. juli 1964 med en indeksreguleringsbestemmelse. Man ville da se resultatet av tariffrevisjonen for vårfagene, og ha grunnlag for de følgende oppgjør.

I det foredrag som ligger til grunn for lov av 24. april 1964 om lønnsnemndbehandling av tariffoppgjøret for vårfagene, uttaler Kommunal- og arbeidsdepartementet at dette oppgjør har vært forutsatt å ville bli retnings- eller normgivende for oppgjørene på de andre områder som kommer senere i 1964. Det uttales at en formentlig må kunne regne med at de berørte parter som regel vil godta dette og inrette seg deretter under sine forhandlinger.

Etter at Lønnsnemndas kjennelse forelå ble forhandlingene om jordbruksoverenskomsten gjenopptatt i juni. På dette tidspunkt hadde imidlertid forhandlingene mellom Staten og jordbrukets organisasjoner om jordbruksoppgjøret låst seg fast, og tariffrevisjonen for landarbeiderne ble utsatt i påvente av den nye jordbruksavtalen. Den behandlingsmåte som ble valgt for jordbruksoppgjøret ble så langt som mulig gjort tilsvarende med det som var valgt ved årets lønnsoppgjør. Den omstendighet at også kjennelsen for jordbruksoppgjøret fasttsatte en tilsvarende indeksreguleringsbestemmelse for priser m.v. som i Rikslønnsnemndas kjennelse, understreker ytterligere den parallellitet som foreligger mellom jordbrukets inntektsreguleringer og lønnssektoren.

De krav forbundet har stillet ligger utenfor rammen av de samordnede lønns- og prisoppgjør, og vil presse omkostningene i jordbruket utover hva der er gitt muligheter for å dekke. J.A. har fremholdt at jordbrukets evne til å tåle lønnsforhøyelser er det sentrale spørsmål ved denne tariffrevisjon.

"Driftsgranskninger i jordbruket" som årlig utarbeides av Norges Landbruksøkonomisk Institutt, "Jordbrukets totalbudsjett og totalregnskap" og det budsjett og regnskap for sysselsettingen i jordbruket, som begge fremlegges årlig av Budsjettnemnda for jordbruket, viser den økonomiske utvikling i jordbruket og dets lønnsevne.

Lønnsevnen er et uttrykk for godtgjørelsen til alt nedlagt arbeid i jordbruksdriften. Denne godtgjørelse skal såvel dekke den leiede hjelp som brukerens og hans families arbeid. Lønnsevnen viser således hva som blir igjen til betaling av arbeidsprestasjonen, dvs. til kontantlønn, feriegodtgjørelse og sosiale utgifter, herunder også dekning for arbeidsgiverens andel i trygder.

De sosiale utgifter har vært stadig økende i siste 5 årsperiode. Under henvisning til at arbeidsgiveren i tillegg til den direkte kontantlønn, skal betale feriepenger, lønn for 1. og 17. mai, og arbeidsgiverandel til trygdene, idet disse uttellingene står i samme stilling, må en ved vurderingen av lønnsevnen og kontantlønn se på netto lønnsevne pr. time. Denne fremkommer ved fra "brutto lønnsevne" å trekke de sosiale utgifter etter innsats av leiet hjelp. Driftsgranskningene gir opplysninger om størrelsen av denne.

J.A. har vist til nedenstående oppstilling for perioden 1959- 1963, hvor det også er tatt med de tariffmessige lønnsreguleringer på den ledende timelønnsats, og satt inn reallønnsøkningen ved å deflatere med konsumprisindeksen. For sammenligningens skyld er satt inn reallønnsutviklingen for menn i industrien.

		Lønnsevne pr. time						Jordbr.t. J.A.	Reall.stig. industri
		Brutto			Netto				
	Alle bruk	Flat-bygder	Gr.III	Gr.IV	flat-bygder	Gr.III	Gr.IV	"led.real-sats lønn pr.t.	1959= 100
1959	3,20	3,59	3,25	3,67	3,23	2,94	3,29	3,67	100
1960	3,51	4,12	3,52	4,33	3,71	3,18	3,87	4,-	109
1961	4,08	5,02	4,09	5,27	4,53	3,72	4,75	4,50	119
1962	3,97	4,76	4,07	5,-	4,22	3,65	4,42	5,-	126
1963	4,18	5,11	5,-	5,49	4,53	3,80	4,86	5,50	135

Ifølge N.A.F.'s lønnsstatistikk er det i tiden 1.kvartal 1958 til 1.kvartal 1964 ved revisjonene gitt tariffmessige tillegg med kr. 1,54. Heri er inkludert betaling for helligdager.

I samme tidsrom er den ledende sats i jordbrukstariffen hevet med kr. 1.95, også heri er inkludert betaling for helligdager.

På ~~den~~ grunnlag av det fremlagte materiale hevder J.A. at jordbrukets produktivitetsøkning ligger på ca.5 % pr.år uten at dette har gitt muligheter for en heving av godtgjørelsen til arbeidskraften utover det som er skjedd ved tariffrevisjonene. Dette har mange årsaker:

a) Fallende realpriser på produktene er en viktig årsak, idet prisene på jordbruksproduktene ikke har fulgt med i den generelle prisutvikling. I siste 5 års-periode er jordbruksprisene steget med vel 9 % mens konsumprisindeksen har gått opp med vel 13 %.

b) Utviklingen i bytteverdien overfor driftsmidler og arbeidslønn viser samme tendens.

c) Totalbudsjettet viser sterk omkostningsstigning, for 5-års-perioden 1959 - 1963 hele 434,5 mill.kr. Økt innsats av driftsmidler svarer for ca. 60 % av stigningen, hvilket bl.a. henger sammen med den årlige reduksjon av arbeidskraften med ca. 2,5 %. Nedgang i arbeidskraft må kompenseres med økt bruk av maskiner, kraftfor, kunstgjødsel m.m. for å holde produksjonen oppe.

Prisutviklingen er begrunnelsen for de øvrige 40 %.

Når forbundet trekker sammenligninger med skogbrukets lønninger, vil J.A. bemerke, at det arbeid som utføres i skogen i alt vesentlig betales med akkord. Skogbrukets Arbeidsgiverforening anslår tilleggene ved årets tariffrevisjon til å dreie seg om fra 4,3 % til 4,8 %. Forhøyelsen av timelønnssatsen med 60 øre første avtaleåret (ca. 10,5 %) er derfor ikke representativt for skogbrukets avtaleområde. J.A. deler ikke forbundets oppfatning om at timelønnssatsen i skogbruket og jordbruket skal korrespondere.

J.A. har videre fremholdt at når gårdsarbeidernes inntektsforhold skal reguleres, må det tas hensyn til at de i stor utstrekning har billig eller fritt husrom og rett til kjøp av gårdsprodukter og brensel til gårdens salgspris. En boligundersøkelse omfattende 700 boliger viser at 1/3 er stilt til disposisjon vederlagsfritt og de øvrige stort sett til meget rimelige leier.

Verdien av å få kjøpe gårdsprodukter til gårdens salgspris vil etter en gjennomsnittsberegning kunne settes til omkr. kr. 500,- for en husholdning.

Fordelen ved å bo på eller i nærheten av arbeidsstedet er også en faktor som må tas i betraktning med nåtidens boligforhold og priser på transportmidler.

Når det gjelder godtgjørelse for bevegelige helligdager, har J.A. ved de senere tariffrevisjoner tatt hensyn til disse justeringer ved vurderingen av lønnstilleggenes størrelse.

Konklusjonen er at inntektsutviklingen i de senere år har vært ugunstig i jordbruket i forhold til andre næringer, og at jordbruksoppgjøret for perioden 1964 - 1966 ikke gir grunnlag for lønnsøkninger til jordbruksarbeiderne utover Lønnsnemndas kjennelse. J.A. har til belysning av dette fremlagt en del beregninger over inntektsforholdene for forskjellige bruksstørrelser og kostnadsøkningen for brukene når de nevnte lønnstillegg, økt feriegodtgjøring og trygdeytelser tas i betraktning.

J.A. har nedlagt

p å s t a n d :

A. Revisjonen av tariffavtalen for jordbruket for perioden 1.juli 1964 - 30.juni 1966 skjer i overensstemmelse med Rikslønnsnemndas kjennelse av 11.mai 1964 og med samme indeksreguleringsbestemmelse.

Lønnstilleggene gjøres gjeldende fra 1.juli 1964 for første avtaleår og fra 1.juli 1965 for annet avtaleår.

Lavtlønnstilleggene innreguleres i satsene.

De forskudd på årets tariffoppgjør som er gitt fra 15.april i år skal komme til fradrag i lønnstilleggene fastsatt i kjennelsen av 11.mai.

B. Tariffavtalens bestemmelser for øvrig prolongeres med følgende endringer og tilføyelser:

1) § 2 III. Siste avsnitt skal lyde:

Bestemmelsene for kombinerte bruk får ikke anvendelse på dyrking av grønnsaker på friland og fruktdyrking.

2) § 5. Kostvederlaget pr.dag skal være:

fra 1/7-64 kr. 6,35 pr.dag

" 1/7-65 kr. 6,55 " "

Losji, eget værelse kr. 62,50 pr. måned

2 på værelset " 43,- " " " for hver.

Som "merknad" til denne paragraf inntas følgende:

Som ledd i arbeidet med å bedre arbeiderboligenes standard og for såvidt mulig å få fastsatt vederlaget for husrom etter størrelse, utstyr og kvalitet, skal partene i tariffperioden søke å bringe til avslutning forhandlinger om normer som kan være tjenlige som grunnlag for fastsettelse av vederlag for boligene.

3) § 7. " 25 % " rettes til " 35 % ".

4) § 8. Akkordarbeid.

Akkordsatsene forhøyes med 4 % første avtaleår og 3 % annet avtaleår.

For potetplukking justeres satsene i overensstemmelse med de øvrige forhøyelser.

5) § 11. Ferie, skal lyde:

Ferie etter ferielovens bestemmelser.

For kortvarige arbeidsforhold av minst 6 dagers varighet, kan feriegodtgjørelse etter avtale utbetales i forbindelse med lønnsoppgjøret.

6) § 19. Særoverenskomster.

Som under A og B.

Dette omfatter også overenskomstene for Mårud bedrifter, Seterstøa, og Tore Kåtorp, Stange.

7) N.S.L.F.'s påstand m.h.t. arbeidstid for røktere og innehjelp m.v., forhøyelse av overtidsprosenten for arbeid lørdag ettermiddag og på søn- og helligdager og utvidelse av antall frisdager for arbeidere med regelmessig søndagstjeneste tas ikke til følge.

Lønnsnemnda skal bemerke:

Partene er enige om at overenskomsten skal gjelde fra 1.juli 1964, ha to års varighet med indeksreguleringsbestemmelse og at det skal gis lønnsforbedringer, men er ikke enige om disses størrelse. Dette er hovedspørsmålet i den foreliggende tvist.

I forståelse med partene vil Lønnsnemnda for lønnsreguleringens vedkommende, bare fastsette denne for gårdsarbeidere over 21 år med 4 års praksis, idet partene vil forhandle om tilpasningen for de øvrige grupper. Oppnås ikke enighet, går saken tilbake til Lønnsnemnda.

Når det gjelder størrelsen av lønnstillegget, har Lønnsnemnda delt seg i et flertall som består av formannen, Danielsen, og Mentsen med tilslutning av Kleppe og Kjelsrud, og et mindretall bestående av Tuveng og Dobloug, som avgir særskilte vota.

Flertallet er kommet til det resultat at den ledende sats skal forhøyes med det generelle lønnstillegg og lavtlønnstillegg som fastsatt i kjennelsen av 11.mai 1964 fra henholdsvis 1.juli 1964 og 1.april 1965, og at det som godtgjørelse for 1. og 17.mai og de bevegelige helligdager skal godskrives arbeiderne 3 % av arbeidsfortjenesten. Den blir å utbetale på den måten som i slutningen bestemt. I den hittil gjeldende overenskomst er det betalt full lønn for 1. og 17.mai, og bestemmelsen om dette bortfaller. Den fastsatte godtgjørelse vil medføre en lønnsmessig forbedring utover de tillegg som er fastsatt i kjennelsen av 11.mai.

Som begrunnelse for sitt standpunkt vil flertallet uttale:

Rikslønnsnemndas kjennelse av 11.mai 1964 i tariffoppgjøret mellom Norsk Arbeidsgiverforening og Landsorganisasjonen i Norge for vårfagene har vært retningsgivende for de senere lønns- og prisoppgjør i år, og må også være utgangspunktet ved tariffoppgjøret for jordbruksarbeiderne.

Under behandlingen av våroppgjøret mellom Norsk Arbeidsgiverforening og Landsorganisasjonen i Norge hadde enkelte forbund særinnlegg og fremholdt at de hadde spesielle problemer som ikke ville bli løst ved avgjørelsen av de generelle spørsmål. Partene var enige om at det ble forhandlet om disse spørsmål og at saken kunne bringes inn for Lønnsnemnda, hvis partene ikke ble enige ved tilpasningsforhandlingene.

Ved de senere tilpasningsforhandlinger ble det i flere overenskomstforhold gitt mindre lønnsreguleringer utover de av Lønnsnemnda fastsatte tillegg, hvor det forelå skjevheter eller urimeligheter i forhold til andre lønnstakere. Lønnsnemnda har også i et par saker foretatt slike reguleringer.

Landarbeidernes lønninger har gjennom lange tider ligget lavere enn det alminnelige lønnsnivå. Det er rettet en del på dette, særlig ved tariffrevisjonene i 1960, 1961 og 1962, men ennå hører landarbeiderne til de lavest lønnede grupper. Selv når lavtlønnstilleggene er gjennomført fullt ut, vil lønnsatsene ligge under den grense som betinger fulle lavtlønnstillegg. Det er derfor vektige grunner som taler for en lønsmessig forbedring utover det som har vært normen ved årets tariffoppgjør. På den annen side må det tas hensyn til jordbrukets evne til å bære lønnstillegg.

Flertallet har lagt vekt på at de timelønnede jordbruksarbeidere ikke har oppnådd den godtgjørelse for bevegelige helligdager som ellers gjelder i arbeidslivet.

Godtgjørelsen for de bevegelige helligdager har sitt grunnlag i det forhold, at mens måneds- og ukelønnede har sin vanlige lønn også når de er fri på 1. og 2.juledag, nyttårsdag, skjærtorsdag, langfredag, 2.påskedag, 2.pinsedag og Kristi Himmelfartsdag, fikk de time-, dag- og akkordlønnede arbeidere ingen godtgjørelse når de ikke arbeidet disse dager. Etter avtale mellom Norsk Arbeidsgiverforening og Landsorganisasjonen i Norge i 1954 ble det innført

godtgjørelse for disse helligdager, med et begrenset beløp. Godtgjørelsen er senere blitt økt etterhvert, og ved tariffopp-gjøret i 1963 ble Norsk Arbeidsgiverforening og Landsorganisasjonen i Norge enige om at godtgjørelsen for de bevegelige helligdager gjennomsnittlig skulle være 80 % av full fortjeneste, og at den skulle opptrappes med 5 % hvert år inntil den nådde 100 % i 1967. Godtgjørelsen er idag gjennomsnittlig 85 % av full lønn og vil neste år være 90 %.

Ordningen med godtgjørelse for de bevegelige helligdager ble også innført i jordbruksoverenskomsten fra 1954. Godtgjørelsen var da 7 øre pr. arbeidet time, fra 1956 forhøyet til 8 øre og fra 1958 til 10 øre. Men samtidig ble denne godtgjørelse som foran nevnt inkludert i lønnssetningene og utbetalt som ordinær lønn.

Ved senere tariffrevisjoner er godtgjørelsen for de bevegelige helligdager ikke blitt behandlet. Alle lønnssetninger har fått samme tillegg, også for de månedslønnede.

Etter skogbruksoverenskomsten er ordningen den, at alle arbeidere godskrives 3 % av sin arbeidsfortjeneste og får det opp-tjente beløp utbetalt periodevis som erstatning for fortjeneste på de bevegelige helligdager og 1. og 17.mai.

Ved at det i arbeidslivet ellers er etablert ordninger som sikrer alle en reell helligdagsgodtgjørelse, og ved at denne godtgjørelse etterhvert er bedret for de time-, dag- og akkordlønnede, er det for gårdsarbeiderne oppstått en lønsmessig akjevhet i forhold til andre arbeidere. Etter avtalen mellom Norsk Arbeidsgiverforening og Landsorganisasjonen i Norge vil det årlig skje en bedring av helligdagsgodtgjørelsen inntil den gir full kompensasjon i 1967. Det er ikke rimelig at de timelønnede arbeidere i jordbruket skal stå utenfor denne sosialt sett gunstige ordning, og flertallet mener at det er grunn til å rette opp den oppståtte skjevhet ved denne tariffrevisjon.

Flertallet vil peke på at Lønnsnemndas kjennelse av 11.mai i år fastsatte en endring for ukelønnsfagene, hvorved de aller fleste ukelønnede fikk noe høyere godtgjørelse for helligdagene enn tidligere. Det var på det rene at de time-, dag- og akkordlønnede arbeidere, i kraft av den avtale som forelå mellom Norsk Arbeidsgiverforening og Landsorganisasjonen i Norge, ville få en bedring av helligdagsgodtgjørelsen i løpet av tariffperioden -

utenom de lønnstillegg som Lønnsnemnda fastsatte. Når Lønnsnemnda gjennomfører en reell helligdagsgodtgjøring for arbeiderne i jordbruket, stilles de på linje med det som ellers gjelder i arbeidslivet, og medlemmene av J.A. blir ikke stilt i annen stilling enn de bedrifter som er tilsluttet Norsk Arbeidsgiverforening.

Ved vurderingen av de oppgaver som J.A. har fremlagt til belysning av brukernes økonomiske stilling, må en etter flertallets mening se bort fra de bruksstørrelser hvor det praktisk talt ikke benyttes leiet arbeidskraft. Ca. 3/4 av J.A.'s medlemmer har bruk på 200 da. eller mer, og der er hovedtyngden av de gårdsarbeidere som overenskomsten omfatter. Flertallet har ikke funnet at hensynet til brukernes økonomiske stilling er til hinder for at det gjennomføres en godtgjøring for de bevegelige helligdager.

Tuveng vil bemerke:

Ved fastsettelsen av inntektstillegget for jordbruket 1.juli 1964 - 1/7 1966 ble Rikslønnsnemndas kjennelse av 11.mai tillagt vesentlig betydning. Den voldgiftsnemnd som fastla rammen bygget videre på den forutsetning at inntektsøkningen i jordbruket er ugunstig i forhold til andre næringer og at vederlaget for arbeidsinnsatsen tildels ligger betydelig under de lavtlønnsgrenser Rikslønnsnemnda regnet med i sin kjennelse. Det kan i denne forbindelse være verd å feste seg ved at den alt overveiende del av arbeidsinnsatsen i norsk jordbruk faller på eierne og deres familie.

De tillegg flertallet i Voldgiftsnemnda for jordbruksoppgjøret fastsatte er ment å skulle gi både eierne og de ansatte i jordbruket en rimelig inntektsøkning. Når det er lagt vesentlig vekt på Rikslønnsnemndas kjennelse, kan det imidlertid neppe være forutsatt at inntektsbedringen for lønnarbeiderne i jordbruket skal gå ut over de tillegg som er gitt for lavtlønte ved årets tariffoppgjør. De foretatte beregninger tyder på at disse tillegg overstiger den gjennomsnittlige inntektsforhøyelse pr.arbeidstime som Voldgiftsnemndas avgjørelse innebærer for eierne og deres familie. Tas videre i betraktning at i jordbruket vil lavtlønnstilleggene stort sett måtte gis med maksimal størrelse, blir denne næring, i den utstrekning leiet arbeidskraft anvendes, relativt sett ugunstigere stillet ved tariffoppgjøret i år enn de fleste andre næringer. Etter min oppfatning er det ikke rimelig å forverre forholdet ytterligere.

Alt i alt mener jeg at det ved tariffrevisjonen i jordbruket er særlige grunner for ikke å gå ut over lønnsnemndas kjennelse av 11.mai i år. Når den ledende sats i jordbrukstariffen inklusive betaling for bevegelige helligdager viser en betydelig sterkere stigning fra 1.kvartal 1958 til 1.kvartal 1964, enn den tilsvarende gjennomsnittlige lønnsøkning for de grupper som omfattes av Norsk Arbeidsgiverforenings statistikk, vil det etter min mening bare ut fra en rent formell betraktning kunne hevdes at betalingen for bevegelige helligdager i jordbruket ikke har fulgt utviklingen forøvrig på dette område.

Med unntak for de tillegg som skal gis på lønssatsene og betalingen for bevegelige helligdager sett under ett slutter jeg meg til flertallet.

Nemndas medlem Ragnar Dobloug anfører:

Jeg er ikke enig i det resultat nemndas flertall er kommet til for så vidt angår tillegg utover Rikslønnsnemndas kjennelse av 11.mai i år. Denne kjennelse, som har vært forutsatt å bli retnings- og normgivende for de andre oppgjør i år, er tillagt avgjørende betydning av voldgiftsnemnda som fastsatte jordbruksnæringens inntektstillegg. Ved den endelige utforming av avtalen mellom Staten og jordbruksorganisasjonene er det direkte tilsiktet å styrke de små bruks økonomi. Jeg viser i denne forbindelse også til det materiale som er fremlagt for lønnsnemnda om den ugunstige inntektsutvikling for de bruk som sysselsetter leiet hjelp. Det foreligger derfor ikke noe grunnlag for å gå utover rammen som er fastlagt ved de øvrige oppgjør i år, og jeg stemmer derfor mot det nye tillegg som er gjennomført ved helligdagsgodtgjørelsen og som dessuten gir mer enn full dekning.

For øvrig er jeg enig i kjennelsen.

Når det gjelder de øvrige krav som er reist for Lønnsnemnda, er det enighet om at det også må foretas en regulering av de satser som gjelder for kostvederlag og losji, og det er gitt tillegg som i slutningen fastsatt.

Arbeidstiden for røktere m.v. er noe gunstigere for arbeidstagerne enn fastsatt i arbeidervernlovgivningen. Spørsmålet om nedsettelse av arbeidstiden, utvidelse av antall frisdager og forhøyelse av overtidsprosentene for lørdag ettermiddag og søn- og helligdager, vil medføre en forholdsvis stor lønnsforhøyelse på toppen av de tillegg som gis. På grunn av de produksjonsmessige og økonomiske konsekvenser disse krav vil få, finner Lønnsnemnda at de ikke kan imøtekommes ved denne tariffrevisjon. Det vises forøvrig til uttalelsene i Rikslønnsnemndas kjennelse av 11.mai i år når det gjelder overtidsgodtgjørelse og nedsettelse av arbeidstiden ved skiftarbeid.

Lønnsnemnda går ut fra at man i det enkelte arbeidsforhold - hvor det er mulig - søker å imøtekomme røkternes rimelige ønske om å få flere av sine fridager lagt til søndager.

Forøvrig vises til slutningen.

S l u t n i n g

I.

Tariffavtalen av 15.februar 1962 prolongeres fra 1.juli d.å. til 1.juli 1966 med de endringer som går fram av denne kjennelse og etterfølgende tilpassingsforhandlinger mellom tariffpartene.

II.

§ 2 - Lønninger.

Den ledende sats i punkt A, menn over 21 år med 4 års praksis, settes til kr. 5,85 pr.time fra 1.juli i år og fra 1.april 1965 til kr. 6,05 pr. time.

§ 4 - Godtgjørelse for bevegelige helligdager og 1. og 17.mai.

Bevegelige helligdager er 1. og 2. juledag, nyttårsdag, skjærtorsdag, langfredag, 2.påskedag, 2.pinsedag og Kristi Himmelfartsdag. Som erstatning for fortjeneste på disse dager og for 1. og 17.mai godskrives enhver arbeider 3 % av sin arbeidsfortjeneste i opptjeningsåret 1.mai det ene år til 1.mai neste år beregnet etter samme fortjeneste som feriepengene. (For 1.år av tariffperioden blir beregningsperioden 1.juli 1964- 1.mai 1965.)

Utbetalingen av denne godtgjørelse kan skje i forbindelse med julen og påsken eller på samme tid som feriepengene betales. For arbeidere som slutter i opptjeningsperioden utbetales godtgjørelsen ved fratredelsen.

§ 5 - Naturalia.

Kostvederlaget settes til kr. 6,35 pr.dag fra 1.juli 1964 og til kr. 6,55 pr.dag fra 1.april 1965.

Losji: Eget værelse kr.55,- pr.måned. 2 på værelset kr.40,- for hver pr. måned.

§ 7 - Overtidsarbeid.

25 % endres til 35 %.

III.

Indeksreguleringsbestemmelse som fastsatt i Rikslønnsnemndas kjennelse av 11.mai 1964.

IV.

Det overlates til tariffpartene å foreta tilpassingsforhandlinger om regulering av samtlige lønnssetser i samsvar med den regulering som er foretatt av den ledende sats i § 2, nevnt foran. Regulering må også omfatte akkordsatsene, samt særavtaler, § 19.

V.

For tilfeldige arbeidere, såsom potetplukkere o.lign., som er sluttet og har fått oppgjør før 1.oktober 1964, foretas ikke etterbetaling.

Nødvendige redaksjonelle endringer i tariffavtalen foretas ved disse tilpassingsforhandlinger.

Blir partene ikke enige under tilpassingsforhandlingene innen 1.november d.å., går saken tilbake til Rikslønnsnemnda til endelig avgjørelse.

Kai Knudsen (sign.)

Reidar Danielsen sign.

P.Mentsen sign.

Klaus Kjelsrud sign.

Morten Tuveng sign.

Ragnar Dobloug sign.

Trygve Kleppe sign.